

УДК 81'373.74 : [811.222.1 + 811.161.2]

Охріменко М. А.

**СТРУКТУРНІ Й ІДІОЕТНІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОДИНИЦЬ
ФРАЗЕОСЕМАНТИЧНОГО МІКРОПОЛЯ
«ТРИВОГА/ХВИЛЮВАННЯ»
У СУЧАСНИХ ПЕРСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ**

У пропонованій статті розглядаються структурні й ідіоетнічні особливості одиниць фразеосемантичного мікрополя «Тривога/Хвилювання» у сучасних перській і українській мовах. Особлива увага приділяється тим явищам і фактам, які становлять специфіку перських і українських емотивних фразеологічних одиниць.

***Ключові слова:** фразеосемантичне поле, фразеологічна одиниця, перська мова, українська мова.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Пропонована стаття є частиною комплексного дослідження емотивних фразеологічних одиниць сучасних перської і української мов. Проблема мовної репрезентації психічних переживань людини має велике теоретичне й практичне значення. Тому вивчення емоційної діяльності мовної особистості посідає важливе місце в лінгвістичних дослідженнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну базу емотіології становить теза про те, що емоції, відбиваючись у свідомості, повинні бути закріплені в семантиці слова й інших одиницях мови. Під вираженням емоцій розуміється їх мовна репрезентація, маніфестація у мові, що супроводжується внутрішнім і зовнішнім переживанням. Вираження емоцій – це безпосередня комунікація власне емоцій, а не їх позначень, їх мовних проявів [10, с. 96]. Мовне вираження емоцій здійснюється за допомогою особливої емотивної лексики.

Фразеологічні одиниці на позначення емоцій людини становлять численну, часто вживану й типову для перської і української мов групу стійких зворотів, які вирізняються розвинутою системою значень, образів і засобів вираження. В українському мовознавстві вивчення лексики на позначення емоційної сфери людини порівняно мало розроблена, деякі її аспекти розглядаються у поодиноких дисертаційних дослідженнях або окремих статтях [1; 2; 3; 8; 9].

Актуальність здійснюваної розвідки визначається загальною тенденцією сучасної лінгвістичної компаративістики до різних типів семантичних досліджень. Фразеологічні одиниці (далі ФО) сфери психоемоційного стану людини становлять окреме фразеосемантичне поле (далі ФСП), яке раніше детально не вивчалось із залученням матеріалу сучасних перської і української мов.

Методи дослідження. Відповідно до цільових настанов аналіз фактичного матеріалу в пропонованій роботі передбачав використання таких методів: метод системного (польового) вивчення та опису мов і культур, що становить основу для комплексного дослідження мови як виразника культурних цінностей; структурний метод, який використовувався у вигляді методики компонентного аналізу і передбачав розкладання значення на найменші базові компоненти семантичного змісту слова (семи), .

Мета дослідження полягає у встановленні структурних та ідіотнічних особливостей одиниць фразеосемантичного мікрополя Тривога / Хвилювання у сучасних перській і українській мовах.

Об'єкт і предмет дослідження. Як стає зрозуміло із вступної частини, об'єктом дослідження постають фразеологічні одиниці на позначення емоції тривоги/хвилювання сучасних перської і української мов. Предметом дослідження в пропонованій статті є структурні та ідіотнічні особливості вищезазначених фразеологічних одиниць.

Залучений до дослідження **матеріал** – це фразеологічні одиниці на позначення тривоги/хвилювання сучасних перської і української мов, зафіксовані в письмових джерелах, перш за все у фразеологічних, тлумачних, а також спеціальних енциклопедичних словниках.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На думку психологів [4; 5; 6; 7], негативні емоції відіграють важливішу біологічну роль порівняно з позитивними емоціями. Не випадково механізм негативних емоцій функціонує у дитини з перших днів, а позитивні емоції з'являються значно пізніше [6, с. 235]. У вербальному вираженні значно превалює кількість негативних емоцій, проте в повсякденному мовленні такі вирази використовуються значно рідше, ніж позитивні.

Фразеосемантичне субполе «Негативні емоції» у ФСП «Емоції людини» виокремлюється на основі інтегральної ознаки: ФО на позначення таких емоцій людини, що знижують активність, тонус, рівень життєдіяльності людини.

До складу субполя "Негативні емоції" входять тринадцять мікрополів: «Гнів», «Горе/Смуток», «Сором/Сором'язливість», «Страх», «Тривога/Хвилювання», «Відраза», «Образа/Зневага», «Жаль/Співчуття», «Ненависть», «Сумнів», «Злість», «Нетерпіння», «Незадоволення». Розглянемо взаємовідношення конститuentів мікрополя «Тривога/Хвилювання» детально.

Це мікрополе найбільше за кількістю фразеологічних одиниць як у перській (304 одиниці), так і в українській мовах (364 одиниць). Ми об'єднали ці дві емоції в одне мікрополе, оскільки дуже важко відмежувати фразеологічні одиниці на позначення тривоги від фразеологічних одиниць на позначення хвилювання. Більшість фразеологізмів, що позначають ці стани як в перській, так і в українській мовах, містять семантичний компонент «перебувати в неспокійному стані»,

наприклад, перс.: دلش مثل کبوتر پر می زند (букв.: «серце тріпоче як голуб крилами»); від сильного хвилювання, радості, бажання) – *серце тріпоче*; укр.: *не мати спокою, колотити душу*.

У психології емоцій хвилювання не розглядається як самостійна категорія. Воно постає, швидше, як побутове поняття, що відображує стан хвилювання, ситуативної тривоги й страху. Мова йде про хвилювання, що виникає у людини перед значущою для неї діяльністю або зустріччю. Є.П. Ільїн визначає хвилювання як підвищений рівень емоційного збудження [6, с. 156]. Поняття «тривога» багатьма вченими-психологами розглядається як різновид страху. Тривога з'являється у людини в разі незакінчених ситуацій, при заблокованій активності, що не дає можливості розрядити збудження. У зв'язку з цим тривога розуміється як емоційний стан гострого внутрішнього болісного, безмістовного хвилювання, що пов'язується у свідомості індивіда з прогнозуванням невдачі, небезпеки або очікування чогось важливого, значного для людини в умовах невизначеності [6, с. 159].

У фразеологічних системах перської і української мов тривога і хвилювання репрезентуються фразеологічними одиницями, що позначають важке, невизначене, непевне відчуття «неспокою», «дрижання», «кипіння», «бурління» у різних частинах тіла, найчастіше в грудях, наприклад, перс.: دلش مثل سیر و سرکه می جوشید (букв.: «серце кипить, як часник в оцті») – *всередині все кипить від хвилювання; він дуже схвилюваний*, دلش نیست (نماند) (توی) دل در (букв.: «його серце не в серці») – *в нього тривожно на серці, його серце не на місці*; укр.: *мутько на серці, серце тенькає*. Крім того, тривога й хвилювання нерідко можуть бути пов'язані з різними вегето-судинними розладами: тахікардією, пітливістю, шкірними висипами чи свербіжем [11, с. 57]. Усе це знайшло своє віддзеркалення у фразеологічних одиницях, наприклад, перс.: تنش می خارد

(букв.: «його тіло зудить, чухається») – *він наривається на неприємності, просить батога*; укр.: *мутити голову (душу), як (мов, ніби) на голках*.

Мікрополе «Тривога/Хвилювання» вибудовує відношення між своїми конституентами таким чином: синонімічні вирази такого емоційного стану з непозначеним ступенем інтенсивності, наприклад, перс.: *گرد و خاک کردن* (букв.: «піднімати пил, пилити») – *хвилюватися, دل وا (شدن) پس بودن* – *хвилюватися, переживати*; укр.: *душа болить, душа замутилась* складають ядро мікрополя.

Фразеологічні одиниці, що входять до складу його центральної частини, мають диференційну сему «відчувати сильний стан тривоги/хвилювання». Наприклад, перс.: *مثل سگ زوزه کشیدن* (букв.: «вити як собака») – *стогнати, кричати від болю*, *خار در جگر داشتن* (букв.: «мати шпичака в печінці») – *страждати, відчувати сильне хвилювання, тривожитися*; укр.: *аж дух (подих) забило, горить біля серця*.

На периферії цього мікрополя розташовані стилістично знижені ФО, наприклад, перс.: *مگر آسودگی شاخ به شکمت می زند؟* (букв.: «хіба спокій б'є тебе рогами у живіт?») – *навіщо ти сам собі надумуєш хвилювання і турботи?*; укр.: *як (мов, ніби) з-за рогу (вугла) мішком прибитий, коти шкребуть на серці*.

Периферію мікрополя «Тривога/Хвилювання» складає також численна кількість фразеологічних одиниць як перської, так і української мов із семантичною ознакою «викликати стан хвилювання або тривоги». Це такі фразеологізми перської мови, як: *كلافه کردن* – *тривожити, хвилювати, виводити з рівноваги*, *خار در جگر (جان) کسی شکستن* (букв.: «садити шпичака у чийсь печінку (душу)») – *позбавляти когось спокою, тривожити, хвилювати когось*; української мови: *піддавати (піддати) жару у вогонь, колотити душу*.

Крім того, на периферії цього мікрополя знаходяться вирази з диференційною семантичною ознакою перської мови: *دلَم از حال رفت* – *мені*

стало недобре, я відчув слабкість, впав у напівнепритомний стан й української мови: ні живий, ні мертвий, в очах жовтіє (жовкне, темніє), у яких можна простежити симбіоз двох станів. Такі фразеологізми з односторонньою взаємозалежністю значення компонентів належать до периферійних зон двох фразеосемантичних полів: ФСП «Емоції людини» і ФСП «Фізичний стан людини».

Межі мікрополів, що складають субполе «Негативні емоції», розмиті. Їхня дифузність, зокрема, забезпечується тим, що, наприклад, на периферії мікрополя «Тривога/Хвилювання» розташовані вирази перської мови: سر را گم کردن کلافه (букв.: «загубити кінець клубка») – *заплутатися, збитися зі шляху, бути у розпачі й української мови: колотити душу, які одночасно входять до периферійної зони мікрополів «Сором/Сором'язливість» і «Горе/Смуток».*

Багато виразів, що перебувають на периферії цього мікрополя, забезпечують дифузність меж із мікрополем «Страх». Це, наприклад, такі вирази перської мови: دلم شور می زند – *в мене тривожно на серці, в мене важке передчуття; української мови: аж мороз дере по спині (по шкірі, за плечі).*

Фактичний матеріал, зібраний нами в ході дослідження мікрополя «Тривога/Хвилювання», свідчить, що дальня периферія ФСП «Емоції людини серце/душа», перетинається з периферійними зонами інших ФСП, наприклад ФСП "Характер людини". Так, до периферійних зон відзначених вище мікрополів належать ФО перської мови: سرکه فروختن (букв.: «оцет продавати») – *бути похмурим, кислим, нелюб'язним, що означає: 1) схвильовану, засмучену людину; 2) таку рису характеру людини, як нелюб'язність; ФО української мови: як (мов, ніби) несамовитий, що означає 1) дуже схвильований; 2) не здатний контролювати свої вчинки, дії.*

Більшість ФО досліджуваного субполя мають основний компонент «серце/душа». В українських фразеологізмах «серце/душа» можуть виступати як агент дії, наприклад, *душа замутилась, душа несе тягар, душа (серце) рветься, серце в'яне*. У перській мові натрапляємо на такі фразеологізми із зазначеним компонентом: *به جان آمدن* (букв.: «прийти до душі») – *дійти до крайнощів, вимучитися*, *به جان آوردن کسی را* (букв.: «принести комусь у душу») – *вимучити, вивести*, *به دلش نشست* (букв.: «сіло в серці») – *залишило в його серці слід*.

Як стає зрозуміло з наведених прикладів, емоція тривоги/хвилювання «локалізується» у серці/душі людини, наприклад, перс.: *جان به سر بودن* (букв.: «мати душу в голові») – *тривожитися, хвилюватися, засмучуватися*, укр.: *душа (серце) скніє*. Проте це не єдине місце, де може бути локалізована ця емоція, наприклад, перс.: *درد سر کسی شدن* (букв.: "стати чийось головним болем") – *стати причиною чийогось хвилювання, завдати клопоту, турбот*, укр.: *братися (хапатися, вхопитися) за голову, аж дур голови береться*.

В обох мовах емоція тривоги/хвилювання асоціюється із серцем/душею, що кипить, наприклад, перс.: *دلش مثل سیر و سرکه می جوشید* (букв.: «серце кипить, як часник в оцті») – *усередині все кипить від хвилювання; він дуже схвилюваний*; укр.: *все кипить всередині, на серці кипить, кипить (закипає) душа (серце)*.

Деякі ФО даного субполя із компонентом *серце/душа* постають як амбівалентні емотивні ФО, що одночасно належать і до мікрополя "Незадоволення", наприклад, перс.: *دلش مالش می رود* (букв.: «його серце натирається») – *йому неприємно на душі, йому не по собі*, *گرد و خاک کردن* (букв.: «піднімати пил») – *хвилюватися, обурюватися*; укр.: *кричати як на гвалт*.

У свідомості українського народу виникають асоціації з образом «серце» для передачі емоції тривоги/хвилювання, наприклад, *серце як*

(ледве, мало, трохи) не вискочить з грудей, серце рветься, серце тенькає / тенькнуло. Як ми можемо зрозуміти з переліку дієслів, що використовуються, серце «здійснює» різкі рухи. Це прослідковується і в перських фразеологізмах на позначення цієї емоції, наприклад, در تب و تاب بودن دل (букв.: «серце горить і звивається») – *хвилюватися, турбуватися*, دلش مثل کبوتر پر می زند (букв.: «серце тріпоче, як голуб крилами» від сильного хвилювання, радості, бажання) – *серце тріпоче*.

В українській і перській фразеологічних картинах світу *серце* може «горіти», тобто жар від вогню асоціюється із жаром, який відчуває людина при сильному хвилюванні, наприклад, перс.: داغ دل تازه کردن (букв.: «оновлювати жар серця») – *роз'ятрювати старі рани, хвилювати, тривожити*; укр.: *як у вогні, як (мов. ніби) на (гарячій) вугіллі*.

Поняття «холоду», протилежне за значенням «жару» також може символізувати емоційне хвилювання, тривогу людини, наприклад, перс.: سرد کردن (букв.: «робити когось холодним») – *розчаровувати когось*; укр.: *діймати (дійняти) холодом душу, обдавати / обдати холодом*.

В обох мовах хвилювання і тривога можуть виявлятися на обличчі людини, наприклад, перс.: بور شدن (букв.: «стати бурим») – *опинитися у неприємному становищі, сконфузитися*; укр.: *кров ударила в лице (в обличчя, до лица)*.

За уявленнями українців і персів, коли людина хвилюється, щось може відбуватися з її кров'ю, вона може як «кипіти», так і «псуватися». Крім того, у семантиці фразеологізмів перської мови натрапляємо на образи, де людина сама може пити свою кров, наприклад, перс.: خون جگر (دل) خوردن (букв.: «пити кров печінки (серця)») – *страждати, сильно хвилюватися, переживати*, خون خودش را می خورد (букв.: «він п'є свою власну кров») – *він знервується, хвилюється*; укр.: *кривавиться серце (душа), серце обкипає (закипає) кров'ю, душа обливається кров'ю, псувати кров*.

Сильне хвилювання може вплинути на здатність людини бачити, наприклад, перс.: چشمهایش سیاه رفت (букв.: «в очах стало чорно») – у нього потемніло в очах, йому стало погано, چپ چپ نگاه کردن (букв.: «поглядати зліва») – дивитися недружелюбно, коситися на кого-небудь; укр.: туман застилає / застелив очі, обпикати (обпалювати, опікати) своїм поглядом (очима, зором), проймати / пройняти оком (очима, зором, поглядом, в очах жовтіє (жовкне, темніє) / пожовтіло (пожовкло, потемніло); говорити, наприклад, перс.: زبانش بند آمد (букв.: «його язик запнувся» від хвилювання) – бути неспроможним вимовити й слово; укр.: язик як (мов, ніби) приріс (пристав, присох) до піднебіння (у роті), слова застряють (застигають) у горлі (у грудях), язик у петлю скрутило; дихати, наприклад, перс.: نفسش سوخت (букв.: «дихання у нього згоріло» від хвилювання) – йому не вистачає повітря, нема чим дихнути, نفسش بند آمد (від хвилювання, сильних почуттів; букв.: «його дихання припинилося») – дух перехопило; укр.: у нього перехопило подих, йому забракло повітря, спирає / сперло дух (віддих, груди), дух займається (забивається).

Емоція «Тривога/Хвилювання» нерозривно пов'язана з нервовою системою людини, наприклад, перс.: کلاف سربگم شدن (букв.: «перетворюватися у сплутаний клубок») – приходити в сум'яття, засмучуватися; укр.: грати на нервах, виводити (вивести) з рівноваги.

Фізичний і моральний біль людини – це також «джерело» тривоги й хвилювання в обох народів, наприклад, перс.: هر کس دردی در دل خودش دارد – присл. Кожний приховує у серці свій біль; укр.: різати ножем, ранити душу (серце).

Ізоморфізм у баченні іранцями і українцями емоції тривоги / хвилювання спостерігається у різних образах, наприклад, нервова поведінка: перс.: انگشت به دندان گزیدن؛ انگشت خاییدن (букв.: "кусати пальці") – сильно розкаюватися, به دست و پا افتادن (букв.: «впасти в руки і ноги») – почати хвилюватися, бігати, метушитися, دست و پا زدن (букв.: «битися

руками і ногами») – *хвилюватися, бігати зі сторони в сторону*; укр.: *кусати лікті, метушитися як (мов, ніби) миша в пастці, переминатися (переступати) з ноги на ногу, битися головою об стіни*; фізіологічні відчуття людини, наприклад, перс.: *خلقش تنگ است* (букв.: «йому тисне горло») – *він засмучений, схвильований, у поганому настрої*, укр.: *клубок підкочується (підступає) до горла*; хвороба людини, наприклад, перс.: *خار شکی داشتن* (букв.: «мати сверблячку») – *бути неспокійним, схвильованим, тривожним*; укр.: *як (мов, неначе) у лихоманці*; відчуття чогось гострого, що може колоти, дошкуляти, наприклад, перс.: *خار پیراهن داشتن* (букв.: «мати шпичака в сорочці») – *хвилюватися, турбуватися, тривожитися*, *خار در دل شکستن* (جان) کسی (букв.: «садити шпичака в чиесь серце (душу)») – *позбавляти когось спокою, тривожити, хвилювати когось*; укр.: *як (мов, ніби) на голках (на шпильках, на шпичаках, на колючках, на терню)*.

Аломорфізм можна прослідкувати в низці фразеологічних одиниць перської мови, які асоціюються з образом хімічної речовини, наприклад, *سیماب شدن* (букв.: «ставати ртуттю») – *ставати неспокійним, стривоженим, схвильованим*, птаха, наприклад, *بلبل شدن* (букв.: «ставати солов'єм») – *хвилюватися*, рослини, наприклад, *مثل اسفند بر (روی) آتش* (про надзвичайно схвильовану, стурбовану людину; *рута* – назва трави, висушена рута добре горить, нею звичайно окурюють від «дурного ока» – *ніби рута на вогнищі*).

Національно-культурним колоритом вирізняються такий перський фразеологізм як: *به چهار میخ کشیدن کسی را* (букв.: «розпинати між чотирма кілками»); різновид старовинних тортур в Ірані: злочинця клали на землю, прив'язували за руки і за ноги до чотирьох вбитих у землю кілків і в такому положенні залишали лежати на сонці) – *завдавати комусь страждань*.

Висновки. Фразеосемантичне мікрополе «Тривога/Хвилювання» характеризується своєю самостійною структурою. Воно має ядро,

представлене фразеологічною одиницею, архісемічною для емоції тривоги/хвилювання, центр і периферію, що включають ФО із додатковими диференційними семами. Розподіл одиниць поля від центру до периферії зумовлений ступенем інтенсивності позначуваної емоції. ФО, що не конкретизують інтенсивність стану, розташовані в центральній частині мікрополя. У міру посилення інтенсивності емоції, фразеологізми розташовуються у ближній і дальній периферійній зонах. Периферія мікрополів має неоднорідну структуру.

Дослідження емотивної фразеології перської і української мов дозволяє стверджувати про різноманітність джерел виникнення ФО на позначення емоцій людини.

Основним елементом більшості емотивних ФО у перській і українській мові є *серце / душа* людини. Больові відчуття, внутрішні переживання людини, що локалізуються у серці, лежать в образній основі ФО. Наявність у фразеологічних фондах перської і української мов емотивних ФО, що постають як національно-марковані одиниці, пояснюється індивідуальністю історичного досвіду, самобутністю культури, особливостями психічного складу таких різних і далеких народів, як перський і український. Проте національна своєрідність проаналізованих ФО свідчить не про різне сприйняття дійсності різними етносами, а лише про різноманітні можливості її образного осмислення і відтворення засобами мови.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у розробці проблеми гендерних особливостей фразеологічних одиниць на позначення емоцій людини.

Список використаної літератури

1. Антипенко Л. А. Опыт концептуального анализа имен негативных эмоций в русском языке: Автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01 / ХГУ. – Харьков, 1995. – 19 с. ; Antipenko L. A. Opyt kontseptualnogo analiza

- imen negativnykh emotsiy v russkom yazyke: Avtoref. dis. ... kand. filol. nauk: 10.02.01 / KhGU. – Kharkov, 1995. – 19 s.
2. Башкірова Н. П. Проблеми відображення емоцій у мові / Н. П. Башкірова // Записки з загальної лінгвістики : Зб. наук. пр. / Відп. ред. М. І. Зубов. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2005. – Вип. 6. – С. 13-19. ; Bashkirova N. P. Problemy vidobrazhennia emotsii u movi / N. P. Bashkirova // Zapysky z zahalnoi linhvistyky : Zb. nauk. pr. / Vidp. red. M. I. Zubov. – Odesa: ORIDU NADU, 2005. – Vyp. 6. – S. 13-19.
3. Гамзюк М. В. Емотивний компонент значення у процесі створення фразеологічних одиниць (на матеріалі німецької мови): Монографія / Микола Васильович Гамзюк. – К. : Видавничий центр КДЛУ, 2000. – 256 с. ; Hamziuk M. V. Emotyvnii komponent znachennia u protsesi stvorennia frazeolohichnykh odynyts (na materialii nimetskoii movy): Monohrafiia / Mykola Vasylovych Hamziuk. – K. : Vydavnychyi tsentr KDLU, 2000. – 256 s.
4. Еникеев М. И. Общая и юридическая психология [Электронный ресурс] / Марат Исхакович Еникеев / Режим доступа : http://rapidshare.com/files/15882422/obsh_yur_psihologiya.chm.rar ; Yenikeev M. I. Obshchaya i yuridicheskaya psikhologiya [Elektronnyy resurs] / Marat Iskhakovich Yenikeev / Rezhim dostupa : http://rapidshare.com/files/15882422/obsh_yur_psihologiya.chm.rar
5. Изард К. Э. Психология эмоций / Кэррол Э. Изард. — СПб. : Питер, 1999. — 460 с. ; Izard K. E. Psikhologiya emotsiy / Kerrol E. Izard. — SPb. : Piter, 1999. — 460 s
6. Ильин Е. П. Эмоции и чувства / Евгений Павлович Ильин. — 2-е изд. — СПб. : Питер, 2007. — 783 с. ; Ilin Ye. P. Emotsii i chuvstva / Yevgeniy Pavlovich Ilin. — 2-e izd. — SPb. : Piter, 2007. — 783 s.

7. Лук А. Н. Эмоции и личность / Александр Наумович Лук. — М. : Знание, 1982. — 176 с. ; Luk A. N. Emotsii i lichnost / Aleksandr Naumovich Luk. — М. : Znanie, 1982. — 176 s.
8. Селігей П. О. Внутрішня форма назв емоцій в українській мові : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Пилип Олександрович Селігей ; НАН України, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. — К., 2001. — 231 с. ; Selihei P. O. Vnutrishnia forma nazv emotsii v ukrainskii movi : dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk : spets. 10.02.01 «Ukrainska mova» / Pylyp Oleksandrovych Selihei ; NAN Ukrainy, Instytut movoznavstva im. O. O. Potebni. — K., 2001. — 231 s.
9. Шахова Л. И. Структурно-функциональная характеристика лексико-семантической группы существительных «чувства, переживания» в русском языке: Автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01 / КГУ им. Т. Шевченко. — К., 1980. — 24 с. ; Shakhova L. I. Strukturno-funktsionalnaya kharakteristika leksiko-semanticheskoy gruppy sushchestvitelnykh «chuvstva, perezhivaniya» v russkom yazyke: Avtoref. dis. ... kand. filol. nauk: 10.02.01 / KGU im. T. Shevchenko. — K., 1980. — 24 s.
10. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка / Виктор Иванович Шаховский. — Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 1987. — 192 с. ; Shahovskiy V. I. Kategorizatsiya emotsiy v leksiko-semanticheskoy sisteme yazyka / Viktor Ivanovich Shahovskiy. — Voronezh : Izd-vo Voronezh. un-ta, 1987. — 192 s.
11. اريش فروم كتاب نافرمانی مسئله ای اخلاقی و روانی ، تهران ۱۳۶۱

Стаття надійшла до редакції 26 березня 2018

M.A. Okhrimenko

**STRUCTURAL AND IDIOETHNIC FEATURES
OF PHRASEOLOGICAL AND SEMANTIC MICROFIELDS
"ANXIETY/EXCITEMENT" IN MODERN PERSIAN AND UKRAINIAN
LANGUAGES**

The proposed article is devoted to the research of phraseological units, anxiety and excitement in the Persian and Ukrainian languages. This microfield comprises the largest quantity of phraseological units in the Persian language (304 units), and in Ukrainian languages (364 units).

The phraseological units which denote human emotions comprise numerous, often used and typical for the Persian and Ukrainian languages, a group of set expressions, which are characterized by a developed system of meanings, images and means of expression. In Ukrainian and Iranian linguistics, the study of vocabulary on the designation of the emotional sphere of man is relatively underexplored.

The phrase-semantic microfield "Anxiety/Excitement" is characterized by its independent structure. It has a core, represented by a phraseological unit, archiesthetic for emotion of anxiety/excitement, centre and periphery, which include phraseological units with additional differential semes. The allocation of units of the field from the centre to the periphery is stipulated by the intensity of the emotion to be indicated. Phraseological units that don't specify the intensity of the state are located in the central part of the microfield. As the intensity of emotion intensifies, phraseological units are located in the near and far peripheral zones. The periphery of microfields has a heterogeneous structure.

The actual material collected by us during the study of «Anxiety/Excitement» microfield indicates that the far periphery of phraseological and semantic field «Human Emotions Heart/Soul» intersects with the peripheral zones of other phraseological and semantic fields such as «The Character of Man».

The main element of most emotional phraseological units in the Persian and Ukrainian language is the human heart/soul. Pain sensations, internal experiences of a person located in the heart, lie in the figurative basis of the phraseological units. The presence in the phraseological funds of the Persian and Ukrainian languages of emotional phraseological units, appearing as

nationally marked units, is explained by the individuality of historical experience, the identity of culture, the peculiarities of the mental composition of such diverse and distant people as Persian and Ukrainian. However, the national identity of the analysed phraseological units testifies not about the different perception of reality by different ethnic groups, but only about the various possibilities of its figurative comprehension and reproduction of means of language.

Key words: *phraseosemantic field, phraseological unit, Persian language, Ukrainian language.*